

innixus motivo impedimentum apponit excommunicationem evadit. Si parentes ex. gr. filiae habitum religiosum suscipere volenti sese opponant eo quod paupertate laborent, eaque pro sua sustentatione indigeant; vel quia ad religiosam vitam minus aptam noverunt, vel quia sciunt eam morbo aliquo laborare, quem Sanctimoniales lateat, et revelare vel non decet, vel nolint; vel aliis rationabilibus de causis. Parentes enim hi id agunt quod iuste est agendum.

Quid autem si parentes ideo sese opponant impediuntque, quia noverunt a ditissimo consanguineo filiae, testamento pinguem haereditatem relictam fuisse, et testamentum esse certe revocandum si religiosum habitum induat?

Respondemus: Si parentes bonis illis indigeant ad vitam honeste ducendam, vel ad se exonerandos plurimo aere alieno quo gravantur, quoque aliter se expedire non possint, cogantur consequenter in miseriam prolabi, non sunt de excommunicatione damnandi; indigent enim filia ad honestam et necessariam vitae sustentationem; si vero bonis testamento relictis non indigeant, attamen ut ea consequantur, impediunt quominus filia habitum religiosum induat, excommunicationem incurrunt; iniustum

enim et irrationabile est, temporalis lucri causa efficere ut quis vocationem in qua vocatus est deserat, et aeterno discrimini animam suam fortasse committat.

Neque obiiciendum, parentes ex amissione pinguissimae haereditatis grave incommodum subire; legem autem hanc esse ecclesiasticam, quae non obligat cum gravi incommodo. Respondemus enim, haereditatem non parentibus sed filiae relictam fuisse, unde ipsi nullum subeunt incommodum; deinde bonis illis supposuimus eos non indigere ad honestam vitae sustentationem.

Demum ad hanc excommunicationem incurrendam necessarium est, ut impedimentum effectum consequatur; non enim conatus excommunicatione percellitur, sed effectus inde resultans; qua in re decretum est apertissimum: *sine iusta causa impediunt*; non autem impedire conentur, vel tentaverint. Quare si ex impedimentis oppositis nullus resultavit effectus, et virgo vel mulier id perfecerint, quod perficere optabant, impediunt nullam excommunicationem incurrunt; contrahitur enim excommunicatio effectu sequuto.

Auxilium, consilium, favorem impediunt praestantes cum in lege praetermissi fuerint, nullam excommunicationem incurrunt.

APPENDIX XXXIX.

De excommunicatione lata in Ecclesiasticos et Missionarios Indiarum orientalium atque Americae mercaturam exercentes.

Eiusmodi excommunicatio neque in Concilio Tridentino decretis lata, neque in Constitutione *Apostolicae Sedis* renovata reperitur. Cum tamen vigorem suum servet, de ea est sermo instituendus. Negotiationem Clericis esse prohibitam ex antiquissimis canonibus, ecclesiasticis regulis et Constitutionibus plurimis Romanorum Pontificum evidentissime constat. In re evidentissima documenta afferre supervacaneum ducimus; potius ex S. Thoma rationes afferimus, quibus adstruitur quanto iure negotiatio Clericis sive saecularibus, sive regularibus interdicitur. Porro ita S. Doctor scribit 2-2. q. 77, Art. 4. « Ad tertium » dicendum quod Clerici non solum » debent abstinere ab his quae sunt » secundum se mala, sed etiam ab » his quae habent speciem mali. » Quod quidem in negotiatione contingit, tum propter hoc quod est » ordinata ad lucrum terrenum, » cuius clerici debent esse contemptores; tum etiam propter frequentia negotiatorum vitia, quia » *difficulter exiit negotiator a peccatis labiorum*, ut dicitur Eccli. 26, 28. Est et alia causa, quia » negotiatio nimis implicat animum

» saecularibus curis, et per consequens a spiritualibus retrahit; unde et Apostolus dicit 2 ad Timoth. 2, 4. *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus.* » Licet tamen clericis uti prima » commutationis specie, quae ordinatur ad necessitatem vitae, emendo vel vendendo ».

Attamen quamvis negotiationem prohibitam esse ecclesiastici universi nossent, putantes tamen eam esse prohibitam ob temporale lucrum quo quis ditior fieret, et pecunia abundaret, non tamen si lucrum ex negotiatione habitum in causas pias impenderetur, plurimi qui Evangelium praedicaturi perrexerant ad insulas Iaponiae, ad imperium Sinicum, et Americam, negotiationem exercebant ab initio quidem ut ex lucro percepto Missiones catholicas sustinerent; sed deinde illud etiam in suae Religionis utilitatem, et proprium commodum convertere coeperunt. Hinc plurimi abusus enati et scandala, ecclesiasticae regulae neglectae, canones contempti, et querelae non paucae ad Apostolicam Sedem delatae (1).

Urbanus VIII invalescentibus abu-

(1) Brevem rei historiam legant lectores in actis S. Sedis Vol. VII, pag. 319.

sibus repagulum apponere satagens, occasionem nactus Constitutionis *Ex debito pastoralis officii* quam edidit die 22 Februarii 1633, quaque excommunicatione feriit eos qui impedire praesumerent missionarios catholicos quominus ad regna Indiae orientalis nonnisi per Lusitaniam accederent, excommunicavit etiam religiosos quoslibet qui in praedictis regnis mercaturam exercebant.

§. 8. « Ceterum, quia a sacris » canonibus, conciliorum decretis, » ac apostolicis constitutionibus, » omnibus religiosis, ac etiam aliis » ecclesiasticis, praesertim in sacris » ordinibus constitutis, mercatura » et negotiationes saeculares distri- » cte prohibentur, ac valde damno- » sum, indecorum et indecens exi- » stit, huiusmodi personas divino » cultui mancipatas, ac praecipue » illas quae ad praedicandum sacro- » sanctum Christi Domini Evange- » lium destinatae sunt, praefatis » mercaturis et negotiationibus se » immiscere aut operam dare, prae- » dictorum sacrorum Canonum ac » decretorum, constitutionumque » Apostolicarum dispositioni inhae- » rentes, auctoritate apostolica, ea- » rumdem tenore praesentium, re- » ligiosis omnibus cuiuscumque Or- » dinis et Instituti, tam non men- » dicantium quam mendicantium, » etiam Societatis Iesu, eorumque » singulis, tam in praedictis locis » nunc existentibus, quam in futu- » rum ad illa mittendis, omnem et

» quamcumque mercaturam seu ne- » gotiationem, quocumque modo ab » eis fieri contingat, sive per se, si- » ve per alios, sive proprio sive » communitatis nomine, directe si- » ve indirecte, aut quovis alio prae- » textu, causa aut colore, interdicti- » mus et prohibemus sub excommu- » nicationis latae sententiae poena » ipso facto incurrenda, ac priva- » tionis vocis activae et passivae, » officiorum ac graduum et dignita- » tum quorumcumque, etiam inha- » bilitatis ad ea, et insuper amissio- » nis mercium et lucrorum ex eis; » quae omnia a Superioribus reli- » gionum, ex quibus delinquentes » existunt, reservanda erunt ad u- » sum missionum, quas eaedem re- » ligiones habent et habiturae sunt » in futurum in praedictis Indiis, » et non in alios usus; eisdem su- » perioribus districte praecipientes » sub eisdem poenis, ut in hoc in- » vigilent, et contra delinquentes » ad praedictas poenas procedant, » sublata eisdem facultate huius- » modi delinquentibus aliquid ex » dictis mercibus et lucris quan- » tumvis minimum remittendi aut » condonandi ».

Quamvis gravibus tum poenis tum verbis prohibitio mercaturae exercendae ab Urbano VIII indicta fuerit, tamen variis praetextibus ab viris ecclesiasticis eludi coepit, eiusque observantia in irritum mitti, et renovari scandala et querelae pariter coeperunt.

Clemens hinc IX Romanus Pon-

tifex e re sua esse iudicavit abusus et inobedientiam eiusmodi compe- scere, poenas multiplicando, et prohibitionem Urbani ad Americae regna etiam extendendo. Id autem praestitit per Bullam *Sollicitudo pastoralis officii*, quam promulgavit die 17 Iunii 1669. Eam ita legimus in Bullario Rom. Tom. XVII, pag. 798, Edit. Taur. 1869.

« Sollicitudo pastoralis officii, » quo Ecclesiae catholicae per uni- » versum orbem diffusae regimini » per ineffabilem divinae sapientiae » atque clementiae abundantiam » praesidemus, nos stimulat ut ea » quae christianae religionis catho- » licaeque fidei propagationi remo- » ram vel impedimentum iniicere, » ac virorum in sortem Domini vo- » catorum et praesertim religioso- » rum, qui semetipsos abnegarunt, » et mundana omnia contempse- » runt ut Christum lucrifacerent » eiusque obsequiis mundo corde » et mente tranquilla unice inten- » derent honestatis gloriam maculam » ponere possent, salubri sanctione » e medio tollere, atque radicitus » evellere studeamus.

§. 1. « Dudum siquidem felices » recordationis Urbanus Papa VIII » Praedecessor noster considerans » per sacros canones, conciliorum » decreta et constitutiones aposto- » licas omnibus religiosis, ac prae- » sertim aliis ecclesiasticis, praeser- » tim in sacris ordinibus constitu- » tis, mercaturam et negotiationes » saeculares districte prohiberi, ac

» valde damnosum, indecorum et » indecens existere huiusmodi per- » sonas divino cultui mancipatas, » ac praecipue illas quae ad prae- » dicandum sacrosanctum Christi » Domini evangelium destinatae » sunt, mercaturae et negotiatio- » nis huiusmodi se immiscere aut » operam dare, per quamdam suam » in simili forma Brevis die 22 Fe- » bruarii 1633 emanatam constitu- » tionem, inter alia, religiosis omni- » bus cuiuscumque ordinis et insti- » tuti, tam non Mendicantium quam » Mendicantium, etiam Societatis » Iesu, eorumque singulis, tam » tunc in insulis, provinciis, re- » gionibus et regnis Indiae Oriën- » talis, ac Chinae et Iaponum exi- » stentibus, quam in futurum ad » illa mittendis, omnem et quam- » cumque mercaturam seu nego- » tiationem quocumque modo ab » eis fieri contingeret, seu per se » sive per alios, sive proprio sive » communitatis nomine, directe » sive indirecte, aut quovis alio » praetextu, causa vel colore, in- » terdixit et prohibuit sub excom- » municationis latae sententiae poe- » na ipso facto incurrenda, ac priva- » tionis vocis activae et passivae, » officiorum ac graduum et digni- » tatum quarumcumque, et inha- » bilitatis ad ea, ac insuper amissio- » nis mercium et lucrorum ex » eis factorum: quae omnia a su- » perioribus religionum, ex quibus » delinquentes existerent, reser- » vanda essent ad usum missionum,

» quas eadem religiones habebant,
 » et in futurum habiturae erant in
 » Indiis praedictis, et non in alios
 » usus; ac eisdem poenis, ut in
 » hoc invigilent, et contra delin-
 » quentes ad praedictas poenas
 » procederent, sublata eisdem fa-
 » cultate huiusmodi delinquentibus
 » aliquid ex dictis mercibus et lu-
 » cris quantumvis minimum re-
 » mittendi aut condonandi, et alias
 » prout in dicta Urbani praedeces-
 » soris Constitutione, cujus teno-
 » rem praesentibus pro plene et
 » sufficienter expresso, ac de verbo
 » ad verbum inserto haberi volu-
 » mus, uberius continetur.

§. 2. « Cum autem (sicut non
 » sine gravissimo animi nostri do-
 » lore accepimus) multi ex iisdem
 » religiosis et personis ecclesia-
 » sticis, propriae professionis in-
 » iunctique sibi gravissimi mini-
 » sterii immemores, ab eiusmodi
 » mercatura et negotiationibus sae-
 » cularibus non abstineant, sed sese
 » a debita praedictae Constitutionis
 » Urbani praedecessoris observa-
 » tione sub variis praetextibus, co-
 » loribus et subterfugiis eximere
 » conati fuerint, et satagant de
 » praesenti, in deplorandam anima-
 » rum suarum perditionem, perni-
 » ciosum quoque exemplum et
 » scandalum plurimorum: nos sa-
 » lutaribus Doctoris gentium prae-
 » ceptis edocti, quod nemo mili-
 » tans Deo implicat se negotiis sae-
 » cularibus, ut ei placeat cui se
 » probavit, tam grande tamque

» exitiosum ab Ecclesia Dei malum
 » apostolici zeli vigore propellere,
 » scandalorumque inde nascentium
 » occasiones recidere, ac saluti ani-
 » marum et christianae religionis
 » catholicaeque fidei propagationi,
 » quantum nobis ex alto concedi-
 » tur, salubriter consulere, omnem-
 » que lucrorum mundanorum spem
 » personis caelesti militiae adscri-
 » ptis, praesertim ad infidelium
 » conversionem et Evangelii prae-
 » dicationem destinatis, quas sicut
 » bonos Christi milites laborare, et
 » ministerium suum honorificare
 » oportet, ut eo studiosius ac im-
 » pensius adspirante superni favoris
 » auxilio, horrea Domini novis sem-
 » per frugibus locupletare satagant,
 » omnino adimere decrevimus.

§. 3. « Itaque, sacris canonibus,
 » ac decretis et constitutionibus
 » praedictis inhaerentes, illaque,
 » et praesertim memoratam Urbani
 » praedecessoris constitutionem, in
 » iis quae praesentibus litteris non
 » adversantur, approbantes et in-
 » novantes, et circa praemissa de-
 » novo disponentes et statuentes,
 » et motu proprio, ac ex certa scientia
 » et matura deliberatione nostris,
 » deque apostolicae potestatis ple-
 » nitudine, omnibus et singulis
 » personis ecclesiasticis, tam sae-
 » cularibus quam regularibus, cuius-
 » cumque status, gradus, conditio-
 » nis et qualitatis, a cuiusvis Or-
 » dinis, Congregationis et Instituti,
 » tam Mendicantium quam non Men-
 » dicantium, etiam Societatis Iesu,

» et earum cuilibet, quae ad in-
 » sulas, provincias, regna Indiarum
 » Orientalium, et praesertim in
 » provinciam Societatis Iesu de Ia-
 » pone nuncupatam, ac in partes
 » Americae tam Australes quam
 » Septentrionales, a Sede Aposto-
 » lica, vel Congregatione Venera-
 » bilium Fratrum nostrorum S. R. E.
 » Cardinalium negotiis Propagandae
 » fidei praepositorum, aut ab earum
 » superioribus, sub nomine Missio-
 » nariorum, aut quovis alio titulo,
 » pro tempore missae fuerint, aut
 » in illis partibus quomodolibet mo-
 » rabuntur, sub excommunicationis
 » latae sententiae, ac privationis
 » vocis activae et passivae, et offi-
 » ciorum, dignitatum et graduum
 » quorumcumque per eas obtento-
 » rum, et inhabilitatis ad illa et
 » alia quaecumque in posterum
 » obtinenda, nec non amissionis
 » mercium et lucrorum omnium
 » ipso facto incurrendis, ac aliis
 » nostro et Romani Pontificis pro
 » tempore existentis, vel praedictae
 » Cardinalium Congregationis arbi-
 » trio imponendis poenis, tenore
 » praesentium districte prohibemus
 » pariter et interdiciamus, ne mer-
 » caturis et negotiationibus saecu-
 » laribus huiusmodi, quovis prae-
 » textu, titulo, colore, ingenio,
 » causa, occasione et forma, etiam
 » semel, per se aut mediantibus
 » ministris, seu aliis personis subsi-
 » diariis, directe vel indirecte, tam
 » nomine proprio, quam suarum

» respective religionum, seu Con-
 » gregationum, ac Societatum, e-
 » tiam Iesu vel aliorum quorumli-
 » bet, et alias quovis modo et qua-
 » litercumque se ingerant vel im-
 » misceant. Ac ex nunc, prout ex
 » tunc, et e contra, postquam casus
 » venerit, merces et lucra quae-
 » cumque, quae ex huiusmodi mer-
 » caturis et negotiationibus prove-
 » nerint et provenient, in usum
 » et commodum pauperum, hospi-
 » talium, Seminariorum ecclesiasti-
 » corum ac operariorum, (non ta-
 » men religionum, congregationum,
 » et Societatum, etiam Iesu, seu
 » instituti eorum, qui in praemissis,
 » vel circa ea deliquerint, sed alio-
 » rum non delinquentium) harum
 » serie applicamus, qui teneantur
 » consignare merces et lucra huius-
 » modi locorum Ordinariis, seu eo-
 » rum vicariis in spiritualibus ge-
 » neralibus, aut officialibus, vel
 » apostolicis vicariis, seu provi-
 » cariis. (1) Si vero, tamquam dictae
 » Sedis delegati, illa, ut praefertur,
 » et non in alios usus distribuere
 » et erogare debeant, super quibus
 » eorum conscientiam districte one-
 » ramus. Et quia in praemissis et
 » circa ea delinquentes ut plurimum
 » praetextu necessitatis pro eorum
 » missionibus se excusare praesu-
 » munt excusationes huiusmodi eis
 » eorumve cuilibet nullo modo suf-
 » fragari posse vel debere decer-
 » nimus et declaramus.

§. 4. « Insuper eisdemmet cen-

(1) Potius videtur legendum *Iti pro Si.*

» suris et poenis innodamus et inno-
 » datos fore declaramus superiores
 » immediatos, ac provinciales et
 » generales praedictorum Ordinum,
 » Congregationum et Societatum,
 » etiam Iesu, qui eorum respective
 » subditos in praemissis vel circa
 » ea etiam pro una vice quomodo-
 » libet delinquentes, saltem per
 » amotionem illorum a locis com-
 » missi per eos delicti, non puni-
 » verint; a sententia vero excom-
 » municationis huiusmodi per su-
 » periores, vel alium seu alios quos-
 » cumque, etiam quavis facultate
 » suffultos, nemo ex praedictis de-
 » linquentibus absolvi possit, prae-
 » terquam in mortis articulo, nisi
 » lucris huiusmodi prius restitutiis.»

Eiusmodi excommunicatio cum
 latae sententiae sit, nullo pacto in
 Constitutione *Apostolicae Sedis* con-
 clusa videri poterat, cum expresse
 renovata non fuerit; sed neque infra
 illas censuras, quas Pius Papa IX
 immotas servari voluit per eiusmodi
 exceptionem. « Quae vero censu-
 » rae sive excommunicationis, sive
 » suspensionis, sive interdicti Nostris
 » aut praedecessorum nostrorum
 » Constitutionibus aut sacris cano-
 » nibus praeter eas, quas recen-
 » suimus, latae sunt, atque hactenus
 » in suo vigore perstiterunt sive
 » pro Romani Pontificis electione,
 » sive pro interno regimine quo-
 » rumcumque Ordinum et Institu-
 » torum Regularium, nec non quo-
 » rumcumque Collegiorum, Con-
 » gregationum, coetuum locorum-

» que piorum cuiuscumque nominis
 » aut generis sint, eas omnes firmas
 » esse, et in suo robore permanere
 » volumus et declaramus ».

Lata enim contra missionarios
 mercaturam aut negotiationem in
 Indiis et America exercentes ex-
 communicatio ad nihil eorum per-
 tinet, quae Pius IX in testimonio
 supra relato recensuit; abrogata
 ergo censenda erat iure optimo.

Attamen anno 1872 Pius Papa IX
 a Supremis Inquisitoribus de re
 interrogatus latam excommunica-
 tionem firmam esse voluit, iussitque
 ut per S. Congregationem de Pro-
 paganda fide Epistolae circulares
 ad locorum Ordinarios mitterentur,
 quas dedit die 29 Martii 1873. Ita
 porro leguntur in Actis S. Sedis,
Vol. VII. pag. 317.

« Cum a Suprema S. Inquisitionis
 » Congregatione dubium fuerit ex-
 » positum an post Constitutionem
 » *Apostolicae Sedis* editam a SSmo
 » D. N. Pio diy. prov. PP. IX
 » quarto idus Octobris 1869 adhuc
 » vigeant censurae *latae sententiae*
 » contra Ecclesiasticos et Missio-
 » narios mercaturae in Indiis Orien-
 » talibus operam dantes in Consti-
 » tutionibus Urbani VIII *Ex debito*
 » die 22 Februarii 1633, et Cle-
 » mentis IX *Sollicitudo* die 17 Iulii
 » 1669 editis comminatae, EE. PP.
 » Inquisitores generales in Congre-
 » gatione habita Feria IV, 4 De-
 » cembris 1872, cum considerassent
 » reservationem aut exceptionem
 » factam ad paragraphum: *Quae*

» vero censurae, praedictae Consti-
 » tutionis posse quaestionibus ansam
 » praebere, censuerunt supplican-
 » dum eidem SSmo Domino Nostro
 » ut declarare dignaretur, Consti-
 » tutiones Summorum Pontificum
 » Urbani VIII et Clementis IX su-
 » perius memoratas adhuc vigere,
 » et declarationem notificandam esse
 » ab hac S. C. par litteras Circu-
 » lares prout tenore praesentium
 » fit Missionariis quibuslibet in In-
 » diis Orientalibus et Americae exi-
 » stentibus. Porro Sanctitas sua
 » eidem Sententiae in omnibus an-
 » nuendum censuit. Interea precor
 » Deum etc. ».

Praesens igitur excommunicatio
 viget per extensionem legis a Su-
 premo Principe factam, et hac de
 causa tantum vim suam iterum est
 adeptam.

Hisce sed vero praemissis vi-
 deamus 1. quaenam sit huius ex-
 communicationis materia; 2. qui-
 nam eam incurrant.

Et quoad 1. Materia huius ex-
 communicationis est *omnis et quae-
 cumque mercatura seu negotiatio
 quocumque modo fiat in Indiis
 Orientalibus, in provincia Socie-
 tatis Iesu de Iapone nuncupata,
 et in America tam Australi quam
 Septentrionali.*

Si qua de causa in aliis quibus-
 libet mundi partibus committatur,
 non incurritur excommunicatio;
 loca enim sunt a Legislatore de-
 terminata, et cum lex sit poenalis
 non licet eam ad alia loca quae-

libet extendere, quamvis identica
 ratio vigeat.

Quoniam vero excommunicatio
 incurritur ob mercaturam seu ne-
 gotiationem, sensum harum vocum
 determinare oportet ne in errorem
 prolabamur.

Clar. D'Annibale in *Comment.
 pag. 26 Edit. 1880* scribit: Obie-
 ctum huius excommunicationis est
omnis et quaecumque negotiatio,
 seu *mercatura.* « Negotiatio pro-
 » pria significatione est *aliquid e-*
 » *mere ut immutatum carius ven-*
 » *das.* (Ex Lessio et S. Alphonso).
 » Mercatura latius patet, et ea quo-
 » que attingit quae *mutata natu-*
 » *raliter* revendi solent, ut puta si
 » quis mustum emat, ut vinum;
 » vitulos, ut boves; sues, ut sa-
 » ginatos revendat; *naturaliter,*
 » inquam; nam si revendantur mu-
 » tata labore hominum, vel indu-
 » stria magis *artificium* intelligitur;
 » ut ecce si ex empto ferro, ligno,
 » lana, arma, vasa, vestes conficias;
 » quod proinde huc non pertinent.»

Verum quae de *artificio* vir cla-
 rissimus definit non ab omnibus
 probantur. Belletus in *Disquis.
 Clerical. part. 2 § 51 de Poenis
 Clericor. n. 1* affirmat etiam tum
 intervenire negotiationem Clericis
 interdictam, quando quis eorum
 rem quampiam, v. gr. lanam emit,
 ut suis expensis per mercenariorum
 et opificum industriam, laboremque
 (non per semetipsum) aliquid effi-
 ciat: puta ex lana emptam pannum
 conficiat postea revenditurus, ut

inde aliquid lucrari possit. Neque Reiffenstuel *Lib. III Decretal. tit. 1, n. 131* eiusmodi sententiam repudiat. Qui insuper *artificium* stricta sumit significatione scribens *n. 132*: « *Artificium* vero est, » quando quis emit aliquam materiam, quae postea per artem » reducitur ad aliam formam, ut si » quis emat vimina et faciat canistra; » vel emat filum et faciat retia. » Et tale artificium non est clericis » prohibitum, quin potius recom- » mendatum. » Ita ut iuxta expositam sententiam tunc habeatur *artificium* quando res empta essentiam et qualitatem suam non amittit, ut contingit in viminibus quae talia sunt sive ex eis conficiantur canistra sive non; quod deinceps artificium clericus vel religiosus per semetipsum explere debeat, non assumptis operariis vel artificibus, unde lucrari possit. Exempla enim quae ad rem explicandam Canonistae producunt, ut Apostolorum, qui ad piscationem post Christi resurrectionem rediere, Pauli qui erat scenophactoriae artis et propriis manibus laborabat ut quae sibi necessaria erant comparare posset, monachorum qui ad eundem finem texebant retia, corbes, storeas, rem evidentem probant. Et reapse illi omnes qui assumptis operariis res emptas, etiam qualitate non immutata in aliquam formam redactas communiter vendunt, mer-

(1) Cuius sententiae hos Doctores allegat Molin. Tract. 2, D. 342, n. 6. Laym. lib. 3, Tract. 4, Cap. 17, n. 40. Palliz. Tract. 6, cit. cap. 10, n. 2. Pirh. hic n. 4. Vries n. 7. et alios.

catores vocantur; hi enim industria sua lucrantur, et fortasse magis ex industria quam ex rebus emptis; atque hinc in vendendo solertia non modica adhibetur, et incommoda illa omnia enascuntur, quorum gratia negotiatio clericis prohibetur.

Qua de causa hac in re sententiam a cl. Schmalzgrueber propugnatam tenendam esse censemus, qui *Ius Canon. Part. V, Tit. 50, n. 17* quaerit: « An clericis et religiosis prohibita sit etiam illa » negotiationis species, qua res per » artificium, laborem, industriam » in aliam formam immutata lucri » intentione venditur? »

» Resp. Solutionem istius dependere ex eo, an res, ex quarum » distractione lucrum quaeritur; » sint fructus priorum fundorum, an vero aliunde coemptae, » vel comparatae fuerint. »

Licitam affirmat primam negotiationem; quoad alteram ita prosequitur: « Si secundum contingat, » et res huiusmodi aliunde coemptae et comparatae sint, et non » ex fundis, aut praediis propriis, » considerari intentio debet; nam » si res tales lucri, seu quaestus dumtaxat intentione coemantur, » ut immutatae vel melioratae vendantur carius, extra casum necessitatis hoc prohibetur clericis et religiosis (1)... quia licet rerum » sic immutatam venditio proprie

» negotiatio non sit, si tamen quaestus dumtaxat causa exerceatur, » ad negotiationem proprie dictam » accedit proxime, ideoque non decet personas religiosas; ut proinde cum in eadem urgeant rationes, quae contra negotiationem proprie dictam militant, praesenti prohibitionem per epichiam comprehensa censerit debeat. Quare illicite ecclesiastici agunt 1. Si dicta lucri intentione uvae emant, ut per famulos aut ministros ad id conductos vinum ex iis conficiant, quod postea vendant: 2. si emant hordeum et lupulos ut cerevisia lanam ut pannus, ferum ut gladii, secures, vomeres ex iis fiant et distrahantur: 3. si emant boves et pabulum ut isto saginati cum lucro vendantur. Quorum omnium ratio est, quia esto, res ita empta in aliam formam mutata sit, illa mutatio facta est a ministris conductis, ac proinde est fructus emptionis laboris ministrorum. Simili ratione illicite conducunt aliena animalia, praedia, et fundos si hoc faciant, non ad sui, suorumque sustentationem, sed lucri causa, ut fructus inde collecti vendantur, et reportetur lucrum » (1).

Quorum ratio est manifesta. Ut enim negotiatio clericis et religiosis sit interdicta duo requiruntur: 1. ut res ematur, animo eam vel im-

mutatam vel mutatam vendendi; 2. ut ematur gratia lucri, quod ex illius venditione speratur. At qui ea quae supra exposuimus agunt, haec duo omnino agunt; ergo negotiationem exercent.

Exinde deducitur, clericis et religiosis licitam esse negotiationem oeconomiam, qua res emuntur ad propriam et familiae sustentationem et quae superflua manent pretio currenti venduntur; sequitur quoque negotiationem non esse, si clericus postquam res necessariae sibi comparaverit, iis vel uti nolit vel non possit, easque maiori pretio vendat, dummodo sit pretium commune, aut currens; sequitur insuper negotiationem non esse si quae vendit clericus superflua non sint, emerit tamen pro se suisque sine animo ea iterum vendendi; etenim sine tali intentione nec negotiatio nec mercatura intelliguntur; demum sequitur non esse de negotiatione arguendum clericum illum, qui cum successerit agrorum vel animalium etc. conductori, usque ad praefinitum tempus conductionem continuat, tum quia in principio defuit animus vendendi, tum quia ad mercaturam requiritur ut idem sit qui emit et qui vendit.

Quaecumque tamen distinctionem negotiationem inter et mercaturam Canonistae et Theologi assignent; adiaphorum pro re nostra est, cum tum Urbanus VIII, tum

(1) Quod declaratum etiam fuit per Sacram Congregationem Concilii anno 1662, ut affirmat Scavini *Tom. 1. n. 576 edit. Del Vecchio 1882.*